

En català distingim sempre «partitiu» de «sencer»

Jaume Vallcorba i Rocosa

Un altre, uns altres

La llengua parlada contemporània, en oracions de partitiu, no oblida gairebé mai de posar un quantificador davant el mot *altre/altra*, en singular; generalment és el quantificador *un*: *un altre, una altra*. De vegades és un altre quantificador; així vegem la frase en **algun altre cas diuen que no**, en què hi ha *algun* davant *altre*. La llengua popular no es descuida de posar també un quantificador abans del plural *altres*. Sorprenentment, la llengua escrita el defuig en el plural, imitant, estafent el castellà. De passada, diguem que el català marca el partitiu amb els quantificadors, el castellà no; si els suprimim, deslloriguem, desarticulem, la nostra llengua en aquesta mena d'oracions que són sovint de partitiu.

Hi figuren diversos materials manuscrits, documents escrits a màquina, retalls de premsa i uns altres de complementaris. En el text del diari no hi havia el quantificador **uns**, malgrat haver-hi el *de*, davant *complementaris*, que és signe de partitiu. Era ben clar que hi faltava el quantificador corresponent, que és el que fa joc amb el *de* de partitiu; *altre* no és quantificador.

Com a conseqüència de les noves formes de produir objectes i de relacionar-se, els humans descobreixen l'ús del metall, l'escriptura i unes altres adquisicions tècniques i estructurals. En l'original hi faltava *unes*.

L'altre, els altres

En els exemples anteriors, si en comptes del plural hi haguessin posat *altre* en singular, probablement no haurien oblidat de fer-lo precedir del singular *un*.

Ara: aquell era el cas de les frases de partitiu (que concorden amb la indeterminació), però si no són de partitiu hi fa falta un determinador: bé l'article determinat, bé l'adjectiu *aquests/aquestes*, etc.

Cal evitar d'amagar les moltes vinculacions del feixisme i el racisme amb les altres concepcions polítiques que es presenten amb pell de xai. Si fos en singular, hauríem dit: *amb l'altra concepció política*. Doncs, en plural hem de fer igual. A més, el text es refereix a totes «les altres concepcions que es presenten amb pell de xai». Si són totes, que no és part (partitiu) de cap cosa, hi ha d'haver el determinador precedint *altre/altres*.

Per a enviar astronautes als altres planetes cal construir naus amb sistemes de gravetat artificial. Vol dir: «... enviar a qualsevol de tots els altres planetes» i, per això, hi posen l'article determinat.

L'un i l'altre; els uns i els altres

Des de bon començament, la nostra llengua, quan distribueix en dos elements o més la totalitat d'un grup que abans ha especificat, fa servir els conjunts de la capçalera.

Com [Quan] lo rei ho sabé posà's a la porta de la Roca, e [també] la Reina, asseguts l'u prop de l'altre (p. 55*). Són dues la totalitat de les persones de què parla; inevitablement *l'un i l'altre* sumen dos, és a dir, la totalitat; hi ha d'haver, doncs, l'article determinat. Semblantment és l'exemple següent.

E com açò fo fet, los dos cavallers s'abraçaren [...] a manera de perdó que es feia l'u a l'altre (113*).

Siam [Siguem] tots quatre juraments de servir amor e llealtat los uns als altres en aquest viatge (p. 50*). És a dir, lleials tots entre ells.

[Ho] *haviem concertat per a l'endemà [perquè no els veiessin] com [quan] lo Rei entraria en missa, per ço com los cavallers los uns acompanyaven lo Rei, los altres la Reina, los altres per veure les galants dames, [tots] estaven torbats [entretinguts, ocupats]* (p. 24¹).

Tanmateix, la llengua catalana antiga no havia arribat a sistematitzar aquesta qüestió, davant de *un* i *altre*, com havia fet la moderna.◆

«Hi ha» i «haver-n'hi»

Jaume Vallcorba i Rocosa

L'impersonal del verb *haver*, o sia *haver-hi*, i aquest darrer amb el pronom *en*, *haver-n'hi*, són de gran ús en el català popular genuí.

Vegem algun text amb *haver-hi*:

- [1] «La música arrenca i ja hi som. *Hi ha* qui balla amb la mà posada a l'espatlla de la companya, qui balla agafant-se les mans, com si juguessin a ballmanetes. *Hi ha* matrimonis d'edat que ballen tota la nit» (Santiago Rusiñol).
- [2] «Si *hi ha* partits que coquetegen amb la dreta, el nostre grup els anirà sempre en contra.»
- [3] «El tutejament sorprèn molts francesos que visiten el nostre país darrerament. Però potser ignoren que *hi ha* hagut francesos que fa tres o quatre dècades que n'adoptaren les característiques.»

El que volem subratllar és que el castellà acostuma a construir aquests impersonals fent servir l'equivalent de «algun/s, altres...» o combinacions d'aquestes. I resulta que a l'hora d'escriure en català hom és temptat de fer-ho quasi sempre a la castellana en comptes d'emprar *haver-hi*. Així, en el text [1] hi hauríem escrit: «Alguns ballen... altres ballen agafant-se les mans...» En el [2]: «Si alguns partits coquetegen...» En el [3]: «... potser ignoren que uns altres francesos...»

Noteu que el text de Rusiñol parla d'un ball on hi ha tot un conjunt de balladors. Una part d'aquest conjunt ho fa amb una mà a l'espatlla; una altra part, agafant-se les mans, i una altra part són matrimonis. La divisió en parts, el partitiu, és expressat pel verb *haver-hi* seguit d'un substantiu, bé amb la forma del pronom *quí*, bé amb el mot *matrimonis*. Si hi suprimim el substantiu, ens caldrà reemplaçar-lo pel pronom feble *en*, que és precisament el de partitiu, i ens en resultarà *haver-n'hi*.◆

1. Pertanyen a *Tirant lo Blanc*, vol. II.